



Foto 1:
 El municipi de Sant Joan les Fonts,
 juntament amb els termes d'Olot i
 de Castellfollit de la Roca
 (amb els quals delimita a ponent
 el Parc), forma part del nucli
 més industrialitzat
 de la comarca garrotxina

El present article tracta la problemàtica plantejada pel creixement urbà en una zona natural protegida com és el Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa. Aquest fou l'objecte d'estudi del Campus Europeu de Medi Ambient que va tenir lloc a Olot del 15 d'agost al 30 d'octubre de 1991. Aquest Campus es va realitzar sota el patrocini de la Direcció General de Medi Ambient (DG XI) de la Comissió de les Comunitats Europees i amb el recolzament del Consell Comarcal de la Garrotxa i del Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa.

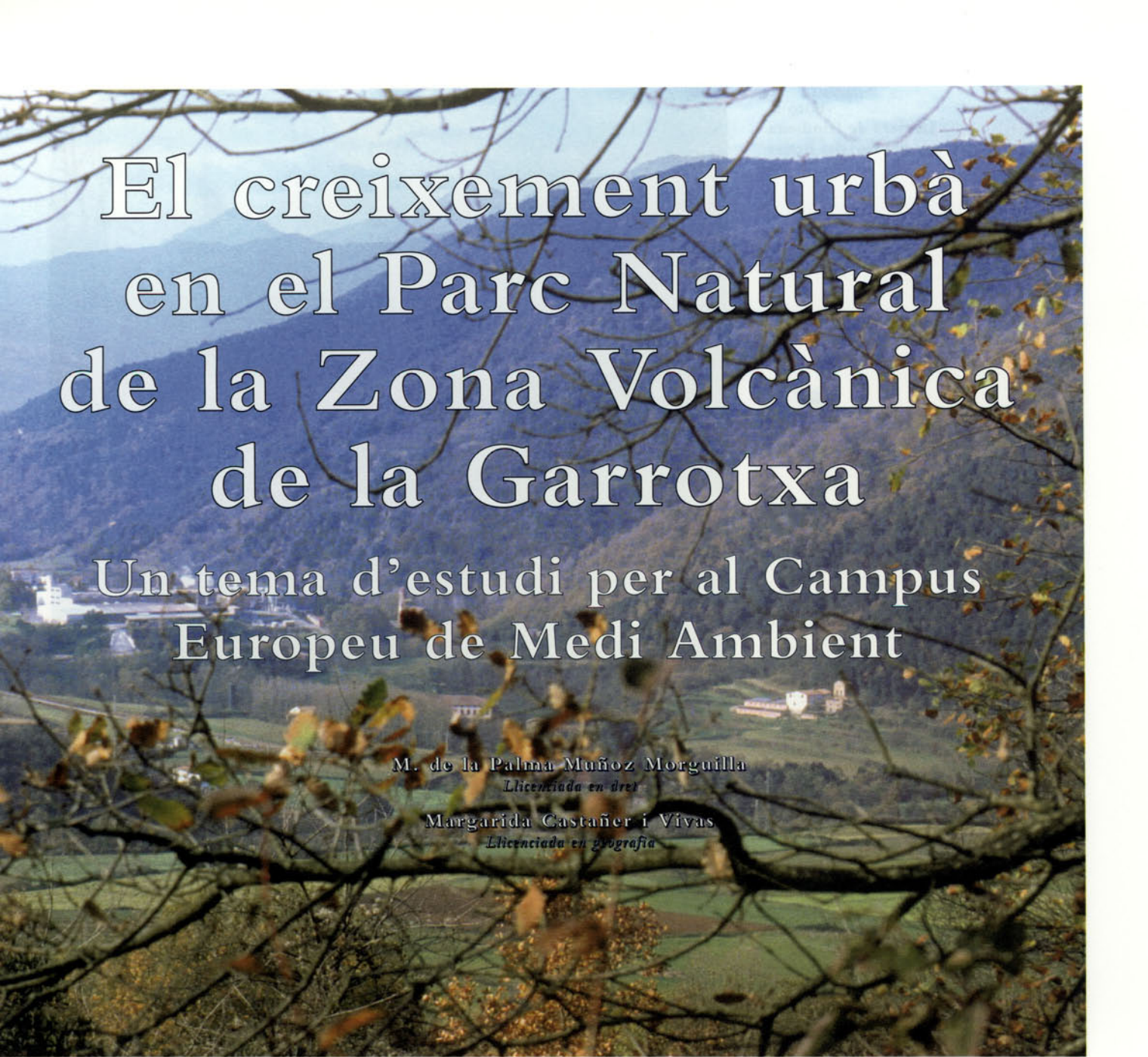
La finalitat primera dels Campus Europeus és facilitar l'intercanvi d'experiències entre estudiants de diferents universitats europees a l'entorn de problemes de territori i medi ambient i vincular els diferents departaments universitaris en la investigació i resolució de problemes reals del territori.

Context general

La concreció topogràfica dels límits i de les àrees de reserva del Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa va ésser aprovada pel Decret 71/1986 de la Generalitat de Catalunya.

Aquest perímetre, que inclou una superfície de 119,08 km², conté en el seu interior espais qualificats urbanísticament com a sòl urbà o urbanitzable que el mateix Decret exclou de la delimitació. Existeixen, doncs, uns "límits interiors" del Parc que queden definits pel planejament urbanístic de cada municipi afectat. Concretament, aquests municipis són: Castellfollit de la Roca, Mieres, Montagut, Olot, les Planes d'Hostoles, les Preses, Sant Aniol de Finestres, Sant Feliu de Pallerols, Sant Joan les Fonts, Santa Pau i la Vall de Bianya.

El conjunt de nuclis urbans inclosos en l'àmbit del Parc suma al voltant de



El creixement urbà en el Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa

Un tema d'estudi per al Campus
Europeu de Medi Ambient

M. de la Palma Muñoz Morguilla
Llicenciada en dret

Margarida Castañer i Vivas
Llicenciada en geografia

J. RUIZ

39 000 habitants; entre aquests nuclis destaca Olot, capital comarcal que, amb 27 000 habitants, és el centre de serveis i nucli industrial més important. La dinàmica industrial i urbana d'Olot s'estén als nuclis veïns de Sant Joan les Fonts, la Canya, les Preses i Castellfollit de la Roca, que es disposen entorn al Fluvià, riu que des del segle passat ha marcat la dinàmica urbana de la comarca. Tots aquests nuclis formen una unitat urbanística, un eix que travessa el Parc pel nord i on es concentra la màxima tensió entre l'espai urbà i l'àrea protegida.

Els objectius concrets de l'equip pluridisciplinari que es reuní a Olot foren, primer, la identificació dels grans trets del territori on s'emmarca el Parc Natural i els condicionants que imposa a la seva gestió. En segon lloc, plantejar propostes i directrius per al desenvolupament urbà i l'activitat econòmica de la zona que minimitzin

l'impacte sobre el Parc Natural i, finalment, plantejar directrius per a la revisió dels seus límits.

L'elevada concentració de població dins el perímetre del Parc i el fet que un 98% d'aquest sigui de propietat privada, no només porta a plantejar una estratègia de conservació de l'àrea protegida, sinó també a la preocupació per un desenvolupament econòmic competitiu de la zona. Aquests objectius ja vénen marcats a la Llei 2/82 que qualifica aquesta àrea com a Parc Natural. Aquesta figura jurídica de protecció, a diferència d'altres com el Parc Nacional, on és prohibida qualsevol activitat que pugui alterar la integritat i evolució del sistema natural, permet l'aprofitament ordenat dels recursos naturals i l'activitat dels seus habitants.

L'objectiu plantejat en la declaració del Parc Natural, així com la línia de ges-

Foto 2:
La riera de Riudaura
al seu pas pel bac del Bover



J. RUIZ

Foto 3:
L'elevat nombre de volcans
localitzat a la regió volcànica
d'Olot (quaranta, aproximadament)
dóna lloc a la formació d'un sòl
força característic



J. RUIZ

tió que es desenvolupà en el Campus, haurien d'ésser el model a seguir en qualsevol espai natural, protegit o no. Aquesta idea també apareix en l'Estratègia mundial per a la conservació de la natura, de 1991, *Cuidem la Terra*, on es planteja l'estratègia de la sustentabilitat, és a dir, aprofitar els recursos de forma indefinida, però de manera que no suposi cap risc per a les generacions futures.

La protecció del Parc Natural en el context de les lleis urbanístiques

La política dels espais protegits s'emmarca dins l'ordenació del territori. La importància d'aquest aspecte ha estat genèricament reconeguda, entre d'altres, per la Llei de Suïssa (Zurich) en l'article 204 i per la Llei del Parc Nacional de Doñana —disposició addicional—, on s'estableix la formació d'un Pla director territorial de coordinació. En el cas de la Llei 2/82 de Protecció de la Zona Volcànica de la Garrotxa, el seu article tercer, quan es refereix al règim del sòl, es remet al Pla especial de protecció previst per la Llei del Sòl, i que actualment està pendent de ser aprovat definitivament pel Consell Executiu.

Per a la preservació del medi natural cal un planejament homologable als dife-

rents plans d'ordenació del territori, i que consideri les relacions mútues amb els recursos i activitats d'altres àmbits territorials. No obstant, en el cas analitzat, i com succeeix molt freqüentment, es fa palesa una manca de coordinació i tan sols s'observen plans excessivament sectorials. Per tant, cal una actuació integradora dels plans territorials de les diferents administracions públiques i el desenvolupament d'un planejament territorial conjunt.

a) Els Plans generals municipals, i les Normes subsidiàries, preveuen una protecció genèrica del sòl no urbanitzable que el preservi del procés d'urbanització.

Això no obstant, el fet que cada municipi redacti una ordenació pròpia perjudica la concepció de l'espai natural, donat que aquest no entén els límits artificials. No es pot admetre, dins la planificació dels espais naturals, una estructuració de la unitat administrativa sense respectar les unitats naturals. Una planificació general supramunicipal donaria a aquesta modalitat bàsica de planificació una major eficàcia en la protecció de la natura. Així, creiem que s'hauria de pensar més en un concepte de la divisió territorial a nivell d'àmbits naturals i no tant d'àmbits locals, donant joc a institucions com les man-

comunitats de municipis o els consells comarcals.

- b) Els Plans especials de protecció foren creats per la Llei del Sòl i són els plans més operatius per a la protecció de la natura. No obstant, es veuen limitats perquè no poden classificar els sòls, funció reservada als Plans generals. Un dels objectius d'aquests plans és la "protecció, catalogació, conservació i millora dels espais naturals, del paisatge, del medi físic i rural, així com de les seves vies de comunicació".

A Catalunya, la Llei d'Espais Naturals ha potenciat aquesta figura, mentre que en altres llocs de l'Estat espanyol predomina la figura del Pla rector d'ús i gestió, que no és recollida per la Llei del Sòl.

- c) El Pla director territorial de coordinació. Té una intenció globalitzadora i integradora del territori: sòl urbà, urbanitzable i no urbanitzable.

Ja existeix una llarga tradició en la utilització d'aquesta figura en el planejament, per exemple, a Espanya trobem el cas de Doñana i la serra de Gredos. Després del fracàs d'aquesta figura com instrument de planejament globalitzador en les àrees metropolitanes (com és el cas del Supòsit en la revisió de l'Àrea Metropolitana de Madrid), s'ha convertit en una ordenació complementària d'accions especials de protecció del medi ambient.

En el present cas no és aconsellable proposar la seva utilització, primer, per motius formals i de procediment. A Catalunya es complica la seva tramitació perquè ha de ser aprovada pel Consell de Ministres prèvia acceptació del Consell Executiu de la Generalitat. D'altra banda, la iniciativa pertany a la Diputació Provincial, organisme que té un pes escàs en l'organigrama administratiu català. En segon lloc, per motius materials o de fons. En termes d'ordenació del territori no es pot parlar de la comarca de la Garrotxa sinó de les subcomarques garrotxines. Així, ens trobem amb l'Alta Garrotxa, caracteritzada per un assentament de la població molt disseminat, relleu abrupte i territori poc alterat per l'activitat humana. En canvi, a la Baixa Garrotxa el procés d'humanització s'ha donat al llarg del riu Fluvià i és una zona molt urbanitzada i industrial en tensió constant amb l'espai agrícola, i amb un paisatge molt singular on cal destacar la presència de la zona volcànica més important de la Península Ibèrica.

Llavors, aquesta figura, que ha de comprendre com a mínim un àmbit comarcal, no té sentit en aquest cas. A més,



Foto 4:

El cràter del volcà de Santa Margarida és un dels més ben conservats a la comarca garrotxina, a més de ser dels més bells

Foto 5: La ciutat d'Olot, a la vall del Fluvià, és el centre de serveis i nucli industrial més important de la Garrotxa





J. RUIZ

Foto 6:
Vista d'Olot des del volcà de
Montsacopa, situat al nord del
municipi

la dimensió globalitzadora d'aquest Pla no permet concretar en les àrees de conflicte que són les zones de límits i els marges camp-ciutat.

Elaboració d'estratègies interiors en el Parc que minimitzin l'impacte sobre el seu territori

Les estratègies elaborades en aquest Campus pretenien que l'impacte provocat per l'expansió urbana i industrial en l'àrea del Parc fos el menor possible.

– D'una banda, es van proposar uns límits del Parc insuperables a tot l'eix industrial (les Preses-Olot-Sant Joan les Fonts-Castellfollit de la Roca) i es va determinar

per on hauria d'anar canalitzat el creixement urbà.

- Calia també donar un millor tractament al problema dels marges camp-ciutat, tenint en compte que el turisme rural, excursionista i científic podria ser una de les alternatives econòmiques per a la comarca.
- D'altra, era necessari evitar l'aïllament dels ecosistemes compresos en el Parc que provoca una progressiva degradació dels mateixos. Per aquesta raó es va proposar la creació de corredors biològics tant exteriors com interiors.
- Les comunicacions són una qüestió fonamental si es pretén atraure la inversió forana a la comarca. En aquest sentit es va proposar la millora de la xarxa viària existent, instant el Departament de Medi Ambient perquè adopti les mesures adients per evitar que les diferents administracions públiques promotores d'obres a la comarca (Direcció General de Carreteres, Ministeri d'Obres Públiques i Urbanisme, Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, Diputació de Girona, Consell Comarcal i ajuntaments), continuïn infringint la Llei 12/85 d'Espais Naturals de Catalunya.
- També es va recomanar al Consell Comarcal la col·laboració amb els ajuntaments per fer l'inventari i catalogació com a bé públic de la xarxa d'antics camins públics amenaçats per la privatització.
- No va haver-hi cap pronunciament sobre la polèmica de l'eix transversal Vic-Olot-Figueres per la manca d'un estudi d'impacte que, com preveu la Llei d'Espais Naturals, s'ha de realitzar per poder optar per l'alternativa que menys afecti el medi natural.

Foto 7:
El volcà de la Garrinada, juntament
amb el de Montsacopa i Montolivet,
emmarquen la ciutat d'Olot

J. RUIZ





J. RUIZ

Foto 8:
Fotografia aèria a escala 1:60 000
(ICC). A la part inferior destaquen
clarament els cons volcànics de
Santa Margarida i Rocanegra. Més al
centre, es distingeixen les grederes
del Croscat

- També és va creure indispensable, per a una correcta política de conservació, la planificació i readaptació territorial i econòmica de la zona cercant un desenvolupament econòmic integrat i sostingut.
- A més, cal elaborar un planejament que reguli de forma unitària el continu urbà les Preses-Olot-Sant Joan les Fonts-Castellfollit de la Roca, i planifiqui i gestioni el seu sòl industrial racionalment. La solució òptima seria un Pla General Supramunicipal.
- Finalment, respecte al sòl no urbanitzable es va proposar l'aprovació del Pla especial de protecció i l'elaboració d'un Pla rector d'ús i gestió, aquest últim amb jerarquia inferior al primer i que regularia els aspectes mutables, com per exemple la gestió.

l'Estratègia mundial per a la conservació. Així, entenem que la política d'espais protegits s'emmarca en el context de l'ordenació del territori i que tota política d'ordenació s'ha d'articular mitjançant el planejament urbanístic corresponent. Aquest planejament ha de delimitar la zona d'influència, determinar usos del sòl compatibles i altres recursos naturals. També ha d'orientar el desenvolupament de la comarca en qüestió, i cal que l'Administració ofereixi una alternativa a les poblacions assentades a l'interior del Parc i en les seves proximitats.

Data de recepció de l'original: 08.92

J. RUIZ

Conclusió

Tot espai natural pot resultar afectat per agents nocius que tenen el seu origen en l'exterior dels límits protegits de manera especial. Aquesta afirmació ha estat reconeguda, entre altres organismes internacionals, pels experts del Programa MAB (Man and Biosphere) de la UNESCO, que opinen que aquests espais no es poden concebre com a illes, al voltant de les quals els recursos naturals són utilitzats irracionalment, sense tenir presents les repercussions indirectes en els espais protegits.

Això ens mostra que no hi ha cap impediment per a ordenar territorialment la comarca en funció de l'"espai protegit" i respectant els interessos compatibles amb la seva conservació i, en el cas del Parc Natural, permetre un aprofitament econòmic integrat i sostingut amb les directrius de



Foto 9:
Vista general del poble de Riudaura,
situat a l'extrem occidental de la
comarca

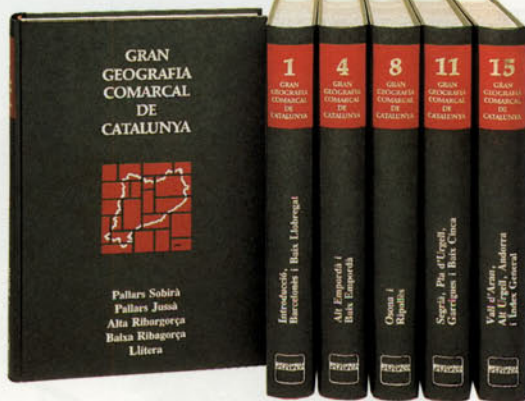
Totes les Comarques de Catalunya

La Gran Geografia Comarcal de Catalunya analitza la realitat catalana a partir de l'estudi de la comarca, tot contemplant-ne els aspectes històrics, demogràfics, culturals, etc. i continua amb l'anàlisi detallada d'aquests mateixos aspectes en tots i cadascun dels municipis que la integren. En aquesta obra es presenta, per primera vegada, la NOVA DIVISIÓ COMARCAL

GRAN GEOGRAFIA COMARCAL DE CATALUNYA

CARACTERÍSTIQUES TÈCNIQUES:

- 15 volums de gran format 21 x 29,5 cm en símil de pell i estampats en plata • 6.500 pàgines de text
- 5.547 fotografies (terrestres i aèries) • 800 mapes, dibuixos, plànols de ciutats, gràfics, escuts, etc., elaborats especialment per a aquesta obra per l'Institut de Geografia Aplicada.



derivada de l'aplicació de la Llei d'Ordenació Territorial del 1987 i els canvis d'adscripció municipal aprovats pel Parlament de Catalunya l'any 1990.

Estic interessat a rebre més informació sobre l'obra **GRAN GEOGRAFIA COMARCAL DE CATALUNYA**

Nom i Cognoms _____

AC 983

Adreça _____

Tel _____

Població _____

C.P. _____

ENCICLOPÈDIA CATALANA